

REMISSVAR

2024-04-02

Dnr: BO 2024-0046

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Preskription av avlägsnandebeslut och vissa frågor om återreseförbud (SOU 2024:10)

(dnr Ju2024/00241)

Inledning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som sedan den 1 januari 2020 är lag i Sverige. Vidare beaktas de allmänna kommentarerna och rekommendationerna till Sverige utifrån FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén).

Barnombudsmannen avgränsar sitt yttrande till övergripande synpunkter och vissa frågor som bedöms vara särskilt relevanta utifrån ett barnrättsperspektiv.

Övergripande synpunkter

Barns delaktighet

I delbetänkandet framgår inte att barn gjorts delaktiga i utredningsarbetet. Enligt Barnombudsmannen utgör det en brist. Förslagen rör barn, och deras åsikter och erfarenheter hade kunnat utgöra ett värdefullt underlag exempelvis vid bedömningen av förslagets konsekvenser för barn och hur eventuella negativa följder av förslagen kan undvikas eller kompenseras för. Det framgår på s. 28 i delbetänkandet att utredningen hållit en hearing där representanter för bland annat Rädda Barnen och Svenska kyrkan närvarat. Det framgår dock inte vilka synpunkter som framkom i denna hearing och om och i så fall hur dessa har påverkat utredningens bedömningar och förslag.

Det finns brister i utredningens direktiv

Barnombudsmannen anser att utredningens direktiv är bristfälliga vad gäller barnrättsperspektivet. Barnombudsmannen vill understryka att det – oaktat detta – är angeläget att utredningen i sitt slutbetänkande tydligt och i alla delar som rör barn redogör för hur analyser av barns rättigheter gjorts och hur analyserna påverkat bedömningar och förslag.

I propositionen till inkorporering av barnkonventionen tydliggörs att lagstiftaren ska beakta och synliggöra konventionen genom att i förarbeten göra en tydlig koppling till rättigheterna i konventionen.¹ Att kopplingar görs till artiklar i barnkonventionen är ett viktigt led i implementeringen av konventionen eftersom rättstillämparen i stor utsträckning söker stöd i förarbeten. I propositionen betonas

¹ Proposition 2017/18:186, Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter, s. 74.

också (med en hänvisning till vad som uttrycks i strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige, proposition 2009/10:232) att det är viktigt att hela lagstiftningskedjan, från utredningsdirektiv till beslut i riksdagen, präglas av ett barnrättsperspektiv. Det är viktigt, anges det, att barnets rättigheter uppmärksammas och fångas upp på ett tidigt stadium i lagstiftningsprocessen i de fall där det kan vara av relevans. Kommittéväsendet har en central funktion när det gäller att föra in kunskap och olika perspektiv i det politiska systemet och att ta fram underlag för regeringens beslut inom olika områden. Om barnets rättigheter beaktas redan på utredningsstadiet och synliggörs i betänkanden, kan det bidra till att fördjupa diskussionen om de framlagda förslagen och ge ett bättre underlag inför det efterföljande lagstiftningsarbetet.²

Barnombudsmannen konstaterar att det av utredningens ursprungliga direktiv (2022:91) framgår att utredaren genomgående ska ha ett barn- och ungdomsperspektiv i den analys som görs och beskriva konsekvenserna av föreslagna åtgärder för barn och unga.

I tilläggsdirektiv (2023:126) anges att utredaren ska beskriva konsekvenserna av förslagen "på samma sätt som anges i de ursprungliga direktiven", vilket enligt tilläggsdirektiven innebär bland annat "att utredaren genomgående ska analysera och bedöma samtliga förslags förenlighet med den enskildes rätt till skydd för grundläggande fri- och rättigheter och Sveriges internationella åtaganden, dvs. - - och barnkonventionen".

I tilläggsdirektiven anges vidare på vissa områden (till exempel "översyn av regelverket om inre utlänningskontroller" samt "en ökad användning av biometri i utlänningsärenden") att barnets rättigheter enligt barnkonventionen ska beaktas. Detta anges dock inte i anslutning till det område som detta delbetänkande omfattar, det vill säga preskriptionstid och återreseförbud. Barnombudsmannen ifrågasätter att direktiven inte är tydliga i denna del på samma sätt som i andra delar.

Avsaknad av analyser av konsekvenser för barns rättigheter

Barnombudsmannen konstaterar att analyser av konsekvenser för barn och barns rättigheter kopplat till de olika förslagen och bedömningarna i delbetänkandet saknas. Detta har medfört att Barnombudsmannen utifrån sitt uppdrag har haft svårt att ta ställning till utredningens förslag och bedömningar.

Barnkonventionen omnämns på ett par ställen i delbetänkandet. Utredningen har också i vissa delar (framför allt i avsnitt 8.2.1, Särskilt om konsekvenser för barn) resonerat utifrån situationen för barn och i någon mån barns rättigheter, då det på något enstaka ställe konstateras att förslag inte strider mot barnkonventionen (till exempel samma avsnitt som ovan nämnts). Det saknas dock i delbetänkandet överväganden vad gäller konsekvenser för barns rättigheter. Vad gäller konsekvenser för barns situation finns resonemang från utredningens sida. Det framgår dock inte att dessa är underbyggda med faktabaserat underlag.

En central princip i barnkonventionen är att barnets bästa särskilt ska uppmärksammas vid alla åtgärder som rör barn (artikel 3). Principen ska alltid tillämpas när ett beslut fattas som rör ett enskilt barn eller grupper av barn. Beslutsfattaren ska motivera på vilket sätt hänsyn har tagits till barnets bästa, det vill säga vad som ansetts vara barnets bästa, vilka kriterier det grundas på och

---

² Prop. 2017/18:186, s. 95.

hur barnets intressen vägts mot andra intressen, vare sig det handlar om övergripande policyfrågor eller enskilda fall.³

Barnrättskommittén har också, genom sina senaste rekommendationer till Sverige, bland annat uppmanat till att det ska säkerställas att barnkonsekvensanalyser är en integrerad del av utredningar som föregår ny lagstiftning och att principen om barnets bästa konsekvent tillämpas i lagstiftningsrelaterade förfaranden.⁴

Förenlighet med svenska konventionsåtaganden

Barnombudsmannen noterar att utredningen i avsnitt 8.5 slår fast att förslagen inte är oförenliga med svenska konventionsåtaganden. Eftersom det finns brister i övervägandena vad gäller konsekvenser för barn och barns rättigheter kopplat till de olika förslagen och bedömningarna, är det enligt Barnombudsmannen, inte möjligt att uttala sig om huruvida förslagen är förenliga med i vart fall barnkonventionen.

5.2.3 Regleringen om när avlägsnandebeslut preskriberas behöver ändras och 5.4.2 Preskriptionstiden ska börja löpa vid tidpunkten då utlänningslämningen lämnar landet i enlighet med beslutet

Barnombudsmannen kan inte ta ställning till bedömning och förslag.

I delbetänkandet framförs skäl till att en ändrad reglering skulle medföra ökade incitament att efterleva ett avlägsnandebeslut. Barnombudsmannen är i högsta grad medveten om de problem som ett skuggsamhälle kan innebära, inte minst för barn och deras rättigheter, och Barnombudsmannens utgångspunkt är att barn inte ska leva under sådana förhållanden. Barnombudsmannen anser dock att det faktabaserade underlaget vad gäller konsekvenserna av att genomföra eller inte genomföra förslaget brister.

Dessutom saknas en tydlig analys av på vilket sätt barnets rättigheter enligt barnkonventionen kommer att påverkas (se också ovan under Övergripande synpunkter). I och med att barn berörs är en analys av konsekvenser för barns rättigheter i enlighet med barnkonventionen nödvändig. En central princip i barnkonventionen är att barnets bästa särskilt ska uppmärksammas vid alla åtgärder som rör barn (artikel 3). Principen ska alltid tillämpas när man fattar beslut som rör ett enskilt barn eller grupper av barn. Beslutsfattaren ska motivera på vilket sätt hänsyn har tagits till barnets bästa, det vill säga vad som har ansetts vara barnets bästa, vilka kriterier det grundas på och hur barnets intressen har vägts mot andra intressen.

En analys av på vilket sätt barnets rättigheter enligt barnkonventionen kommer att påverkas är en förutsättning för ett fortsatt författningsarbete.

5.3.2 Preskriptionstiden bör inte avskaffas helt

Barnombudsmannen tillstyrker bedömningen att preskriptionstiden inte bör avskaffas helt.

Barnombudsmannen delar utredningens inställning att det finns ett behov av att ett avlägsnandebeslut preskriberas vid något tillfälle. Det kan annars innebära orimliga situationer för barn och deras familjer, till exempel i händelse av

³ Se proposition 2017/18:186, Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter, s. 95 f.

⁴ CRC/C/SWE/CO/6-7 p. 6 (b).

behov/önskemål senare i livet av att ansöka om skydd i just Sverige, eller händelse av önskemål att studera eller arbeta här.

5.6 Kan förslaget om ändrad preskriptionsreglering medföra oskäligen konsekvenser?

Barnombudsmannen kan inte ta ställning till förslaget.

På samma sätt som Barnombudsmannen fört fram under avsnitt 5.2.3/5.4.2 ovan saknas en tydlig analys av på vilket sätt barnets rättigheter enligt barnkonventionen kommer att påverkas av förslaget (se också ovan under Övergripande synpunkter). En sådan analys är en förutsättning för ett fortsatt författningsarbete.

Barnombudsmannen har emellertid följande synpunkter kopplat till förslaget.

Utredningen anger (s. 89 f.) att hinder för verkställighet som ligger utanför en persons kontroll kan ha många olika orsaker – det kan handla om hinder som bara finns i enstaka fall eller hinder som gäller generellt för vissa länder eller grupper. Barn kan ha individuella skäl som skiljer sig från föräldrarnas. Barnombudsmannen vill understryka vikten av att barns individuella skäl noga bedöms och får genomslag när det gäller prövningen av verkställighetshinder. Ett barn kan befinna sig i en situation av utsatthet, där den nära omgivningen är orsak till utsattheten. Till exempel kan ett barn vara utsatt för våld eller andra övergrepp av vårdnadshavare och av detta skäl vara omhändertagen enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Om skyddsbehovet kvarstår ska inget barn i en sådan situation, i strid med barnets bästa, utvisas tillsammans med dessa vårdnadshavare. Barnombudsmannen anser att detta måste säkerställas omgående, vilket FN:s barnrättskommitté också har rekommenderat.⁵

Beslut har fattats av barnombudsmannen Juno Blom. Föredragande i ärendet har varit juristen Karin Juhlén. I den slutliga handläggningen har även avdelningschefen Erik Henriksson och biträdande avdelningschefen Tove Björnheden deltagit.

Juno Blom
Barnombudsman

Kopia till
L7@regeringskansliet.se

---

⁵ CRC/C/SWE/CO/5, p. 50 c).